

MONARŞİNİN KALBİNDEKİ YANGIN: ULUSLARARASI BİR MESELE OLARAK MANTOVA KRİZİ (1627-1631)

Fire at The Heart Of Monarchy: The Mantuan Crisis as an International Crisis (1627-1631)

Dr. Mehmet Talha KALKAN

Araştırmacı, mehmettalhakalkan@gmail.com, Ankara/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1954-5698>

ÖZET

Topraklarında bir bütünlük bulunmayan ve dağınık bir siyasi yapıya sahip olan İspanyolların monarşilerini ayakta tutabilmeleri, mevcut topraklarını birbirine bağlayan "İspanyol Yolu"nu muhafaza etmelerine bağlıdır. Dolayısıyla, Aşağı Ülkeler, Milano, Sicilya, Napoli, İspanya, Alsas-Loren ve Franche-Comté gibi coğrafyaları birbirine bağlayan ve bu dağınık yapıyı bütün hale getiren bu yolun güzergâhının güvenliğini sağlamak monarşinin öncelikli politikalarından biri haline gelmiştir. Özellikle, XVI. yüzyılın ortalarında patlak veren Aşağı Ülkeler İsyanı ile hayati bir önem kazanan bu yol vasıtasıyla İspanyollar Barcelona'dan Brüksel'e tek bir koridor uzatabilmiş ve askerleri, paraları ve diğer gerekli unsurları buradan dağıtabilmiştir. Fakat 1627 yılında bu hattın yakınında bulunan küçük bir devlet olan Mantova&Montferrat Düklüğü hükümdarı II. Vincenzodi Gonzaga'nın hayatını kaybetmesi "İspanyol Yolu"nun güvenliğini sağlamayı amaçlayan İspanyolları zor durumda bırakmıştır. "İspanyol Yolu"nun güvenliğini sağlamak adına bu düklüğü kendine bağlamaya çalışan İspanyollar bu konuda bir türlü başarılı olamamış ve Fransa, Savoy, Venedik ve Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu gibi devletlerin de buraya müdahil olabilmelerinin önünü açmıştır. Doğal olarak, başka devletlerin de Kuzey İtalya'da var olmaya başlaması İspanyolların buradaki gücünün azalmasına ve bölgedeki kontrolünü yitirmesine neden olmuştur. İspanyolların Kuzey İtalya'daki bu başarısızlığı yalnızca bölgenin değil; aynı zamanda, monarşinin tümünü kontrol dışına çıkarmıştır. Diğer bir deyişle, monarşinin kalbindeki bu yangın İspanyollar adına El Gran Viraje denilen kırılma noktasını oluşturmuştur.

Anahtar Kelimeler: İspanya, Mantova, II. Vincenzodi Gonzaga, Fransa, İspanyol Yolu

ABSTRACT

The Spaniards, who did not have an integrity in their lands and had a dispersed political structure, could keep their monarchies alive, they were dependent on preserving the "Spanish Road" to connect their existing lands. Therefore, it has become one of the primary policies of the monarchy to secure the route of this road, which connects geographies such as Low Countries, Milan, Sicily, Naples, Spain, Alsace-Loren and Franche-Comté and unifies that dispersed structure. Especially, Spaniards were able to extend a single corridor from Barcelona to Brussels in order to distribute soldiers, money and other necessary items from this road, which gained vital importance with the Low Countries Revolt in the middle of the 16th century. However, in 1627 the death of the ruler of the Duchy of Mantua & Montferrat named Vincenzo di Gonzaga II put the Spaniards who were aiming to secure the "Spanish Road" in a difficult situation. The Spaniards, who tried to bind this duchy to themselves in order to ensure the security of the "Spanish Road", could not succeed in this issue and by that unsuccessful step some states such as France, Savoy, Venice and the Holy Roman Empire were able to intervene in this region. Naturally, the existence of other states in Northern Italy caused the Spaniards to lose their power and control in the region. This failure of the Spanish monarchy did not only lead the Spaniards to lose control of Northern Italy; but also it got the entire monarchy out of control. In other words, this fire in the heart of the monarchy created the breaking point called El Gran Viraje on behalf of the Spaniards.

Keywords: Spain, Mantua, Vincenzo di Gonzaga II, France, Spanish Road

1. GİRİŞ

Şüphesiz "Krizler Yüzyılı" olarak bilinen XVII. yüzyılda, bir dizi krizin patlak verdiği Avrupa'da meydana gelen en önemli olaylardan biri 30 Yıl Savaşları'dır. 1618 ile 1648 yılları arasında vuku bulan bir dizi muharebeden teşekkül eden "30 Yıl Savaşları" esnasında ordularda bulunan asker sayısının artması, savaş alanlarında yeni taktiklerin, birliklerin ve stratejilerin uygulanması, askerî ekipmanların standardizasyonunun sağlanması ve artan askerî ihtiyaçları karşılamak için yeni kredi ve likidite araçlarının bulunması devletlerin askerî ve mali organizasyonlarını derinden etkilemiş; dönemin sonu da modern diplomasiyi başlangıcı olarak kabul edilen "Westfalya Anlaşması" ile gelmiştir. Yaşanan bu gelişmeler devletlerin yalnızca askerî, mali ve diplomasi yapılarında değişikliklere neden olmamıştır; aynı zamanda, devletler muhtelif krizler ile karşı karşıya kalarak siyasi manada da büyük kırılmalar yaşamışlardır. Belki

de bu kırılmaların en büyüğü 1627 yılında Kuzey İtalya’da patlak vermiş ve küçük bir İtalyan devleti olan “Mantova & Montferrat Düklüğü”nde ortaya çıkan küçük bir sorun kısa bir zaman içerisinde büyük bir uluslararası meseleye dönüşmüştür.

Bilindiği üzere Fransa Kralı VIII. Şarl’ın 1494 yılında İtalya’ya girmesiyle başlayan kanlı Habsburg-Valois mücadelesi 1559 yılındaki Cateau- Cambresis Anlaşması ile sona ermiş; Fransa Kralı II. Henri ile İspanya Kralı II. Felipe arasında imzalanan bu anlaşma ile Apenin Yarımadasında İspanyol üstünlüğü kesinleşmiş ve İtalya topraklarının önemli bir kısmını elinde tutan İspanyollar bölgede *Pax Hispanica*¹ politikasını hayata geçirmiştir. Bu politika bağlamında, 1627 yılında yaşanan Mantova Krizi’ne kadar bölgede yaşanmış olan tüm krizler İspanyollar tarafından bir şekilde bertaraf edilmiş ve başta Fransızlar olmak üzere Avrupa’nın ağır topları bölgeden uzak tutulmuştur. Fakat 1627 yılında patlak vermiş olan Mantova Krizi İspanyolların bu politikasının sonunu getirmiş; Fransa ile İspanya arasında 1659 yılına kadar sürecek yeni bir savaşın fitilini ateşlemiştir. Fransızların İtalya’ya gelmesine neden olan Mantova Krizi yalnızca bölgede İspanyol hakimiyetinin kırılmasında rol oynamamış; aynı zamanda, krallığın Hollanda’ya kaybetmesine de sebebiyet vermiştir. Daha da önemlisi, bölgede patlak veren krizde İspanyollara destek vermek adına Almanya’daki birliklerini buraya gönderen Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu da askerî koordinasyonunu kaybederek İsveçlilerin kendi topraklarına girmelerine mâni olamamışlardır. Almanya’nın İsveç tarafından istila edilmesi de Habsburg birliğinin çatlamasını ve İspanya ile Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu arasındaki işbirliğinin sona ermesini tetiklemiştir. Doğal olarak da bu durum, Hollanda, İngiltere ve İsveç hattından oluşan Protestan cephenin İspanya ile Kutsal Roma Cermen İmparatorluğundan oluşan Katolik cepheyi mağlup etmelerine doğrudan etki etmiştir.

2. İSPANYOL YOLU

1627 yılında patlak veren “Mantova Meselesi”nin uluslararası bir meseleye evrilmesinin en önemli nedeni İspanyollar tarafından Aşağı Ülkeler’de vuku bulan Hollanda İsyanı’ndan sonra kullanılmaya başlanan “İspanyol Yolu”dur. Esasen, “İspanyol Yolu” İspanya Kralı II. Felipe döneminde dağınık bir halde olan İspanya toprakları arasında askerlerin, emirlerin, dokümanların ve paraların efektif biçimde dağıtılması için yapılan ve dönem içerisinde farklı güzergâhlar izleyen hatta verilen isimdir. İspanya üzerine yaptığı çalışmalarla bilinen Sir John Huxtable Elliott bu hattı “*İspanyollar, İngiltere ve Hollanda donanmalarından gelen tehlikeler nedeniyle, Aşağı Ülkeler’e deniz yoluyla gidemiyorlardı, bu nedenle Kral II. Felipe döneminde, çağdaşları tarafından ‘İspanyol Yolu’ olarak nitelendirilen Milano’dan Brüksel’e kadar uzanan alternatif bir karayolu*” olarak görmüştür (Parker, 2002: 126). İspanya, Sicilya, Napoli, Franche-Comté, Alsas-Loren, Aşağı Ülkeler ve Milano gibi dağınık topraklara sahip bir krallığın var olmasının yegâne formülü bahsi geçen tüm bölgeleri ihtiva eden “İspanyol Yolu”nun güvenliğinde yatmaktaydı.

Burgonya ve Milano gibi farklı bölgelerin Habsburg sistemine dahil edilmesiyle Habsburg İmparatoru V. Karl son derece geniş bir coğrafyaya yayılmış, dağınık bir devlet yapısına sahip olmuştur. Doğal olarak bu durum, askerlerin ve kaynakların imparatorluk içerisindeki mobilizasyonunu kısıtlamış ve aralarında toprak bütünlüğü bulunmayan yerlerde çeşitli lojistik sıkıntılar vuku bulmuştur. Avrupa’nın muhtelif noktalarda bulunan Habsburg toprakları arasında gönderilmesi gereken emirlerin, mesajların, paranın ve askerlerin zamanında gönderilememesi devlet yönetimini büyük sıkıntılara sokmuş; İmparator V. Karl’ın devleti İspanyol Habsburgları ile Avusturya Habsburgları olmak üzere ikiye ayırmasından başka çaresi kalmamıştır. Devletin ikiye ayrılması ve İmparator V. Karl’ın oğlu II. Felipe’nin İspanya Kralı olarak Batı Habsburglarının başına geçmesi ülke yönetimini eskiye nazaran daha kolay hale getirmiştir. Buna rağmen Aşağı Ülkeler’de patlak veren isyan dağınık halde bulunan toprakların yönetiminin halen zor olduğunu gözler önüne sermiştir zira Kutsal Roma Cermen İmparatoru I. Ferdinand isyanı bastırmak için kendi topraklarından geçmek isteyen askerlere izin verme konusunda pek istekli değildi (Parker, 2002: 128). Kutsal Roma Cermen İmparatoru I. Ferdinand’ın İspanyol askerlere yönelik tavrı İspanyolların alternatif yollar oluşturmalarına etki etmiş; askerî mühendislerin yardımlarıyla, Avrupa’nın ortasından geçen bir askerî hat oluşturulmuştur (Black, 2002: 114). Zaman içerisinde çeşitli değişikliklere uğramış olsa da Barselona veya Sicilya’dan başlayan rota Napoli, Cenova, Milano, Savoy, Mont Cenis, Franche-Comté, Alsas-Loren ve Lüksemburg ile devam etmiş, Brüksel ile sona ermiştir. Krallık içerisindeki asker, para ve teçhizat dolaşımını sağlamayı hedefleyen bu rota ilk defa Kral II. Felipe tarafından Aşağı Ülkeler’de patlak veren isyanı bastırması adına bölgeye gönderilen Alba Dükü Fernando Álvarez de Toledo y Pimentel

¹ Lat. İspanyol Barışı.

tarafından kullanılmış ve Ağustos 1567'de 10 bin asker bu güzergâhı takip ederek bölgeye intikal etmiştir (León, 2004: 32). Kısa bir süre sonra bölgedeki ordunun yıllık bütçeleri de bu hat üzerinden dağıtılmış ve 1600'lerin başında bu hattı kullanan asker sayısı 100 bine çıkmıştır (Parker, 2002: 128). "İspanyol Yolu"nun krallığın farklı coğrafyaları arasında bütünlüğü sağlamasıyla ve asker, para ve emir dağıtımını etkin hale getirmesiyle Habsburg'un en önemli rakiplerinden Fransa, Savoy üzerinde büyük bir baskı kurmuş ve hattın alternatif bir güzergâh üzerinden ilerlemesine neden olmuştur. Fransa ile İtalya arasında bulunan Savoy'un kullanılabilir bir durak olmaması neticesinde Kral II. Felipe 1587 yılında İsviçre Kantonları ile ittifak kurarak askerleri ve parayı Alpler üzerinden dolaşıma sokmaya başlamıştır (Cooper, 1970: 274). Böylece, İspanyollar bu çok önemli hat üzerinde yer alan Savoy'a alternatif oluşturmuş ve İtalya ile İsviçre arasındaki yegâne bağlantı noktası olan Valtellina "İspanyol Yolu"nun yeni uğrak yeri olmuştur. Geçici bir süre için de olsa İspanyollar "İspanyol Yolu"nun güvenliğini sağlayarak krallık içerisindeki bütünlüğü muhafaza etmeyi başarmışlardır fakat bu durum çok uzun sürmemiştir.

XVII. yüzyıl başlarına gelindiğinde İspanyollar için bu öneminin farkına varan Fransa ve Venedik yolun farklı güzergâhları üzerinde baskı kurup oraları krallık için kullanılsız hale getirmeye çalışmışlardır. 1588'de Saluzzo Markiliğini kendine bağlayarak Fransa'nın İtalya'ya girebileceği tüm noktaları ele geçirmiş olan Savoy Düklüğünün bu hamlesine karşılık Fransızlar da düklüğe ait Rhone bölgesindeki toprakların önemli bir kısmını almıştır (Black, 2002: 106). Savoy'un "İspanyol Yolu" hattı üzerindeki toprakları kaybetmesi İspanyolların artık bu hat için tek bir alternatife -Valtellina- bağlı olması anlamına gelmekteydi. Dolayısıyla, Valtellina bu hat üzerinde ikamesi olmayan yegâne bölge olarak İspanyollar için olağanüstü bir öneme sahip olmuştur. Durumun farkında olan Fransa ile Venedik, "İspanyol Yolu"nun en kritik noktası üzerinde de baskı kurmaya başlamış ve bölgenin bağlı olduğu Grisons Kantonu ile anlaşmanın yollarını aramışlardır (Cooper, 1970: 273-274). Venedik ve Fransa'nın artan baskısı da kısa bir süre sonra sonuç vermiş; 1601 yılında Grisons Kantonu hiçbir yabancı unsurun kendi topraklarından geçemeyeceğini ilan etmiştir (Parker, 2002: 136). 1607'de bölgede artan dinî gerilimlere Venedik katılmış ve Grisonslu Protestanlara destek vererek onların Katolikler üzerinde baskı kurmasına önyak olmuştur. Aynı yıl Savoy Düklüğü de Fransızlar ile müttefik olmuş ve İspanyolların can damarı olan "İspanyol Yolu" kesintiye uğramıştır. "İspanyol Yolu"nun Venedikliler ve Fransızlar tarafından kesilmesi ve kısa bir zaman sonra İspanyolların borçlarını ödeyemeyeceğini ifade ederek iflasını açıklaması kuzeyde isyancı Hollandalılarla barışın yapılması zorunluluğunu getirmiştir. 1607 yılında İspanyollar ile isyancı Hollandalılar arasında başlayan görüşmeler 1609 yılında taraflar arasındaki Anvers Anlaşması ile sona ermiş; İspanyollar hiçbir isteklerini Hollandalılara kabul ettirememişlerdir (Israel, 1977: 35-36).

1609 yılında isyancı Hollandalılar ile 12 yıl sürecek bir mütareke imzalayan İspanyolların kuzeyde var olan sorunlarını azaltması onların "İspanyol Yolu" na yönelik bağlılıklarını azaltmıştır. Aynı dönemde, Fransızlar ve İngilizler ile imzalanan barış anlaşmaları da İspanyolların üzerindeki mali ve askerî baskıyı hafifletmiş; "İspanyol Yolu" da bir süreliğine önemini kaybetmiştir. Fakat 1618 yılında Bohemya'da başlayan ve "30 Yıl Savaşları"nın başlangıcı kabul edilen isyan durumu yeniden değiştirmiştir zira İspanyollar ivedilikle kuzeye asker göndererek Katoliklerin bu isyanı bastırmalarına yardım etmeliydi (Meneses, 1631: 15). İsyandan bir süre evvel 1617'de Bohemya Kralı seçilen Avusturya Arşidükü Steinmarklı Katolik Ferdinand'a Tirol üzerinden askerî yardım göndermek isteyen İspanya; Valtellina'da Katoliklere destek vererek orada büyük bir isyan çıkmasına neden olmuştur. Valtellina'da çıkan isyana İspanyol askerlerinin de katılması bölgede büyük bir Protestan kıyımının yaşanmasına etki etmiş; 1619 yılında bölge tümüyle İspanyol hakimiyetine girmiştir (Parrott, 2003: 84-86). Fakat Fransa, Venedik ve Savoy Düklüğü arasında kurulan Paris Birliği Papalık'tan yardım istemiş ve bölge Papalık'ın kontrolüne bırakılmıştır (Parker, 1979: 197). Buna rağmen bölge, Rohan Dükü Henri'nin 1635 yılında Valtellina'ya düzenlediği sefere kadar İspanyollar ve Katolikler tarafından rahatlıkla kullanılmıştır (De Rohan, 1788).

Buradan da anlaşılacağı üzere İspanya adına hem Kuzey İtalya'nın kontrolü hem krallığın muhafazası açısından "İspanyol Yolu"nun güvenliği son derece önemli bir rol oynamıştır. Dolayısıyla, Kuzey İtalya'da çıkan her bir krizin büyümeden bertaraf edilmesi zorunluluğunu ortaya koymuştur fakat 1627 yılında Mantova Dükü II. Vincenzo'nun çocuksuz şekilde ölmesiyle bölgenin kalbinde yer alan "Mantova&Montferrat Düklüğü"nin başına kimin geçeceği konusunun krize dönüşmeden çözülebilmesi pek mümkün gözüküyordu.

İSPANYOL YOLU (1566-1638)

Resim 1: İspanyol Yolu (1566-1638) (Kalkan, 2020: 133)

3. BÜYÜK KRİZ ÖNCESİ MANTOVA DÜKLÜĞÜ VE KUZEY İTALYA

Floransalı ünlü düşünür Niccolo Machiavelli XVI. yüzyıl İtalya'sını “Yahudilerden daha köle, İranlılardan daha esir, Atinalılardan daha parçalanmış; başsızlık, kanunsuzluk, bitkinlik, tükenmişlik içinde” şeklinde anlatmıştır (Machiavelli, 1961: 96). Şüphesiz Machiavelli'nin böyle bir tutum içerisinde girmesinde 1494 yılında Fransa Kralı VIII. Şarl'ın İtalya'ya gelerek Napoli'yi istila etmesiyle başlayan İtalyan Savaşları'nın etkisi çok büyüktür. Kısa bir süre içerisinde neredeyse Avrupalı tüm güçlerin müdahil olduğu ve kaygan bir diplomatik zemine bağlı olarak ittifakların sürekli değiştiği bu savaşlar içerisinde sahip olduğu stratejik öneme binaen bir devletin önemi fazlasıyla artmıştır. Kuzey İtalya'nın kalbinde yer alan bu devlet “Mantova Düklüğü”dür. XVI. yüzyıldan itibaren önemini artıran ve ağırlıklı olarak, bölgede Habsburg yanlısı bir tutum izleyen Mantova Düklüğü; takip etmiş olduğu bu politikanın ödülünü bölgedeki diğer bir İtalyan devleti Montferrat Markiliğini kendine bağlamasıyla almıştır. 1533 yılında son Montferrat Markisi Giovanni Giorgio'nun ölmesinin ardından Habsburg İmparatoru V. Karl, Montferrat Markiliğini kalan son Montferrat varisi ve Mantova Düklüğü II. Federico Gonzaga'nın eşi Margherita Paleologa'ya bırakmıştır (Circolo Culturale I Marchesi del Montferrato, 2010: 6). Böylece, İmparator V. Karl tarafından 1536 yılında Margherita Paleologa “Montferrat Markizi” ve eşi Mantova Düklüğü II. Federico Gonzaga da “Montferrat Markisi” ilan edilmiştir (Circolo Culturale I Marchesi del Montferrato, 2010: 6). Her iki devletin de tek bir çatı altında birleşmesi ve bölgedeki en önemli kalelerden biri olan Casale'nin Mantova'ya verilmesiyle Kuzey İtalya'nın önemli bir kısmının İspanya kontrolüne girmesine etki etmiş; Fransa ve Venedik'in bölgedeki nüfuzları önemli oranda azalmıştır. Daha da önemlisi, 1566 yılında isyanın patlak verdiği Aşağı Ülkeler ile herhangi bir toprak bütünlüğü bulunmayan İspanya'nın bölgeye yardım göndermek için hayata geçirdiği “İspanyol Yolu”nun güvenliği önemli oranda sağlanmıştır. Bu güvenliğin sağlanmasıyla İspanyollar kuzeyde Oranjlı Willem önderliğindeki Hollandalı isyancılarla savaşan birliklerine para, asker ve diğer yardımları çok daha kolay göndermeye başlamıştır. Hatta birçok Mantovalı asilzade Madrid'de İspanyol sarayında görev almaya ve başta II. Federico Gonzaga olmak üzere birçokları da Habsburg ordusunda seferlere katılmaya başlamıştır (Frigo, 2000: 157; Visceglia, 2001: 140). İspanyollar ile yakın bağlar kuran Mantova Düklüğüne bağlanmış “Montferrat Markiliği” de 1574 yılında “Düklük” yapılmış ve devletin adı “Mantova&Montferrat Düklüğü” olmuştur (Bercusson, 2009: 53).

XVII. yüzyıla gelindiğinde 1596 ve 1607 yıllarında yaşanan iflaslar ve Fransa, İngiltere ve Hollanda gibi devletlerle aynı anda yapılan savaşlar İspanyolların gücünü ciddi manada sarsmış ve duruma paralel olarak, Kuzey İtalya'da da İspanyol nüfuzu sallanmaya başlamıştır. Bölgedeki huzuru tesis eden *Pax Hispanica* yaşamış olduğu bu krize rağmen Mantova Düklüğü Kuzey İtalya'da var olan durumun ve Habsburg üstünlüğünün devam etmesinden yana bir tavır takınmıştır (Frigo, 2000: 171). Bölgede azalan İspanyol nüfuzuna rağmen Kuzey İtalya'nın kalbinde yer alan Mantova&Montferrat Düklüğü'nün tüm ekonomik faaliyetlerinin bölgedeki en gelişmiş ve en güçlü şehri olan Milano'ya bağlı olması düklüğü'nün statükonun yanında olmasıyla sonuçlanmıştır (Frigo, 2000: 171). İspanyollara bağlı Milano şehri ile yapılan ticaret olmadan düklüğü'nün ayakta kalabilmesi ve başta Venedik ve Ceneviz olmak üzere görece daha güçlü İtalyan şehir devletlerine dayanabilmesi pek de mümkün değildir. Her ikisinin de bölgede var olabilmesi aralarında bu pragmatik ilişkinin devam ettirilmesinden ileri gelmiştir. Diğer yandan, taraflar arasındaki ilişkinin simbiyotik bir hal alması İspanyollar adına büyük bir tehlikeyi de beraberinde getirmekteydi; ayakta kalabilmeleri adına kuvvetli bir hamiyet ihtiyaç duyan küçük İtalyan devletlerin bu sadakati son derece kaygan bir zemindeydi (Dandele& Marino, 2007: 10). Nitekim bu durumun farkında olan İspanya Kralı II. Felipe, bölgedeki devletlerin kontrolünü evlilik politikaları üzerinden sağlamaktaydı. Böylece, tarafların kontrolünü evlilik politikaları üzerinden şekillendiren İspanya Kralı II. Felipe bölgeye başka bir gücün girmesine engel olmakta, *Pax Hispanica* politikasının başarıyla sürdürülmesine katkı sağlamakta ve güce yatkınlıkları bulunduğunu düşündüğü Parma Düklüğü, Savoy, Mantova Düklüğü ve Modena Düklüğü'nün diğer devletlerle temas kurmasına mâni olmaktaydı (Dandele& Marino, 2007: 10). Fakat 1598 yılında Kral II. Felipe'nin ölmesinden sonra bu evlilik politikasından vazgeçilmiş ve başta Fransa ile Venedik olmak üzere çeşitli güçlerin nüfuz sahibi olmasına zemin hazırlanmıştır. 1600'lerin başında İspanyolların yanında hareket eden Mantova Düklüğü'nün 1635 yılında İspanya'ya karşı İtalya'da kurulan Rivoli Birliğine dahil olması da bunu net bir şekilde göstermiştir (Alvarino, 2007:118&Dumont, 1728: 109-110).

1600'lerin başlarından itibaren eski gücünden uzaklaşmaya başlayan ve Kral II. Felipe'nin evlilik yoluyla bölgede hakimiyeti sağlama stratejisini terk eden İspanyollar; Kuzey İtalya'daki güçlerini ve üstünlüklerini sürdürmek için İsviçre Kantonları ile yakınlaşmaya başlamıştır (Cooper, 1970: 274). Aynı şekilde, Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu ile İtalya'nın kuzeyinde bulunan Tirol bölgesini de destekleyerek Protestan hareketin İtalya'ya yayılmasına mâni olmaya çalışılmıştır. Fakat İsviçre Kantonları içerisinde çeşitli dini sıkıntıların patlak vermesi ve Katolik Venedik'in oradaki Protestan tebaaya destek sağlaması İspanyolların bu stratejisinin gerçekleşmesine imkân vermemiştir. Özellikle, İtalya'nın kuzeye açılan ve İsviçre ile tüm bağlantılarını sağlayan Valtellina'da meydana gelen Protestan-Katolik çatışmaları İspanyolların bölgedeki çıkarlarını ciddi manada tehdit edecek boyutlara ulaşmıştır. Daha da önemlisi, İtalya'nın İsviçre'ye açılan kapısı olan Valtellina'da böylesine dinî sıkıntıların baş göstermesi ve Protestan hareketin hız kazanması İspanyolların kuzeye yardım taşıyabilmek için düzenlediği "İspanyol Yolu"nun güvenliğini tehlikeye atmıştır. Zira Valtellina'nın İspanyollara kapalı olması İspanyolların kuzeye Alpler üzerinden değil; Fransızların güdümündeki Savoy üzerinden yardım götürmesi manasına gelmekteydi. Bunun gerçekleşmesi Fransızların İspanyollara izin vermesine bağlıydı ki bu pek de olası gözüküyordu. İspanyolların içinde bulunduğu durumun farkında olan Venedik de Savoy ve Fransa eksenine doğru kayarak bölgede yeni bir İspanya karşıtı hareketin fitilini ateşlemiştir (Marino, 2002: 105). Venedik ve Fransa tarafından desteklenen Savoy 1613 yılında başarısız bir saldırıyla Montferrat'a saldırmış ve İspanya karşıtı bu cephenin ne kadar tehditkâr olabileceğini göstermiştir (Quazza, 1922: 21).

1618'e gelindiğinde Bohemya'da çıkan isyanı bastırmak için bölgedeki Katoliklere yardım göndermek isteyen İspanyollar hem İtalya'daki çıkarlarını hem Katoliklerin bölgedeki durumlarını düşünerek bu isyanı bir an evvel bastırmak istemişlerdir. Aynı zamanda, Bohemya'da çıkmış olan isyanın etkileri dinî dengelerin son derece hassas olduğu İsviçre'de, Aşağı Ülkeler'de ve Almanya'da yeni krizleri beraberinde getirebilirdi. İspanyolların bu korkuları Venedikliler tarafından desteklenen Protestanların, Valtellina'daki Katolikleri katletmeye başlamasıyla gerçeğe dönüşmüştür (Marino, 2002: 106).

"İspanyol Yolu" için son derece kritik bir öneme sahip olan Valtellina'da yaşanan gelişmeler üzerine İspanyollar tarafından silahlandırılan Katolikler isyan etmiş ve İspanyollar da buraya bir askerî birlik yollayarak 1619'da bölgeyi ilhak etmiştir (Parker, 1979: 196). Böylece, "İspanyol Yolu"nun güvenliğini sağlayan ve bu hat üzerinden başta Tirol olmak üzere çeşitli noktalara yardımları rahatlıkla gönderen İspanyolların bu hamlesi kalıcı bir çözüm getirmemiş; Fransa, Savoy ve Venedik'ten oluşan Paris Birliği'nin göstermiş olduğu tepkiyle bölge, 1623 yılında Papalık'a bırakılmıştır (Parker, 1979: 197). Fakat Katolikliğin hamisi Papalık'ın bölgedeki Katolikleri destekleyen İspanyollara karşı gelmesi ve onların

Valtellina'dan geçişlerine izin vermemesi pek de olası değildi. Fransızların bölgeyi İspanyolların ellerinden almaları için bir süre daha beklemeleri gerekmektedir.

Valtellina'da istediklerini elde edemeyen üçlü ittifakın yeni hedefler doğrultusundaki ilk askerî hamlesi Cenevizlilerin başkenti Cenova üzerineydi. 1624 yılında üçlü ittifak tarafından kuşatılan Cenova yalnızca İspanyolların nakit para sorununu çözen bankerlerin merkezi değildi; aynı zamanda, bölge "İspanyol Yolu"nun Kuzey İtalya'daki başlangıç noktasıydı (Wilson, 2011: 383). Yapılan kuşatma esnasında Fransızlar bölgede bulunan Mantova&Montferrat, Modena ve Parma gibi küçük İtalyan devletleri ile görüşerek onları ittifaka davet etmiş; hiçbirinden olumlu yanıt alamayan Fransa kuşatmayı kaldırmak zorunda kalmıştır (Parrott, 2003: 86). Hem Valtellina'da hem Cenova'da bekledikleri sonuçları alamayan Fransızlar İspanyollarla anlaşmak zorunda kalmış ve taraflar arasında Mart 1626'da bölgedeki statükoyu koruyan ve İspanyolların bölgeyi rahatlıkla kullanmasına olanak veren Monzon Anlaşması imzalanmıştır (Zschokke, 1830: 74). İsviçreli bir tarihçinin de söylediği üzere "*bu barış Fransa ile İspanya arasındaki diğer savaşı hızlandırmaktan*" başka bir işe yaramamıştır (Zschokke, 1830: 74).

4. MANTOVA MESELESİ

1626 yılında önce Dük Ferdinando'nun ve ardından 1627 yılında Dük Vincenzo'nun peş peşe ölümleri Mantova&Montferrat Düklüğü'nü hükümdarsız bırakmıştır. Mantova&Montferrat Düklüğü'nde meydana gelen bu gelişme Kuzey İtalya'daki hassas dengeyi muhafaza etmeye çalışan İspanyolların bir an evvel çözmesi gereken bir sorun olarak belirmiştir. Gerek Milano şehrinin gerek "İspanyol Yolu"nun güvenliği bölgedeki hassas dengelerin İspanyolların lehine olmasıyla muhafaza edilebilirdi. Bu nedenle, Mantova&Montferrat Düklüğü'nde ortaya çıkan bu kriz ve belirsizlik ivedilikle çözülmeliydi fakat boşta olan Mantova&Montferrat Düklüğü'ne en yakın ismin Fransız Nevers Dükü Şarl olması İspanyolların alternatif bir çözüm üretmesi gerektiği gerçeğini ortaya çıkarmıştı (Elliott, 1990: 334). Zira Fransız Nevers Dükü Şarl'ın bölgeye olası "Mantova&Montferrat Dükü" olarak varması Fransızların da İtalya'ya girmelerine izin verme ihtimalini ortaya çıkarmıştır. İspanyollar adına Fransızların bölgeye girmesi var olan statükonun sona ermesi ve ezeli rakibinin krallığın en kritik noktalarından birinde var olması manasını taşımıştır. Dolayısıyla, İspanyollar var olan krize alternatif bir çözüm sunmalı ve daha önceleri yapıldığı gibi Fransızların bölgeden uzak tutulması zorunlu ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan, boşa çıkan "Mantova&Montferrat Düklüğü" tahtına talip olan diğer bir aday da Fransızların müttefik olduğu Savoy Düklüğü'nün hükümdarı Carlo Emanuele idi (Parrott, 1997: 24).

25 Aralık 1627'de Mantova&Montferrat Dükü II. Vincenzo'nun ölmesinin ardından bölgeye hareket eden Neversli Şarl; oğlu Şarl'ı eski Mantova&Montferrat Dükü II. Francesco'nun kızı Maria ile evlendirmiştir. Düklüğü yöneten Gonzaga Hanedanının kadın varislerinden biriyle yapılan bu evlilik vasıtasıyla Neversli Şarl'ın tahta geçmesinin önünde hiçbir engel kalmamıştır. Mantova&Montferrat Düklüğü'nün bağlı olduğu ve *vasalı* konumunda bulunduğu Kutsal Roma Cermen İmparatoru II. Ferdinand'a elçi gönderen Neversli Şarl bölgedeki İspanyol çıkarlarına büyük bir tehdit haline gelmiştir. Dolayısıyla, İspanyollara Savoy Düklüğü ile geçici bir ittifak kurmaktan başka çare kalmamış; Mart 1628'de kurulan ittifak ile düklüğü'nün Montferrat'taki tüm topraklarının iki devlet arasında paylaşılması planlanmıştır (Quazza, 1922: 317). Yapılan bu ittifakla Montferrat'taki Casale Kalesi'nin İspanyollara, geri kalan toprakların da Savoy Düklüğü'ne bırakılması kararı alınmıştır (Marino, 2002: 107). Bunun üzerine, Fransa da Nevers Dükü Şarl'a destek sağlamış ve ona topraklarından asker toplama hakkı verilmiştir zira Fransa Kralı XIII. Louis'nin başdanışmanı Kardinal Richelieu için Mantova'ya Neversli Şarl'ı yerleştirmek, İtalya'ya girebilmenin yegâne anahtarıydı (Black, 2002: 143; Elliott, 1984: 96-106). Fransa'nın Champagne bölgesinden toplamış olduğu 6 bin askerle beraber İtalya'ya girmiş olan Nevers Dükü Şarl Piyemonte'de çeşitli sorunlar yaşayarak başarısız olmuştur. Onun bu başarısızlığının ardından Temmuz 1628'de Milano Valisi Gonzalo Cordoba önderliğinde İspanyol birlikleri Casale'yi kuşatmıştır. Fakat Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu *fiefi* olan Mantova&Montferrat Düklüğü'nün topraklarının İspanyollar tarafından işgal edilmesi üzerine İmparator II. Ferdinand işgale karşı tepkisini koymuş ve İspanyol elçisine bu durumdan duyduğu hoşnutsuzluğu dile getirmiştir (Elliott, 1986: 343-344). Dolayısıyla, İspanyollar Casale'yi bir an evvel almalı ve bu krize bir çözüm getirmeliydi fakat İspanyolların içerisinde bulunduğu maddi imkânsızlıklar ve askerî sıkıntılar kuşatmanın uzamasına neden olmuştur. Diğer yandan, kuşatmanın uzaması La Rochelle'de geniş çaplı Protestan isyanı ile uğraşan Fransızların işine gelmiş; Fransızlar beklenmedik şekilde isyanı bastırdıktan sonra İtalya'ya girebilme fırsatı elde etmişlerdir (Arnold, 1994: 126).

28 Ekim 1628'de Protestanların pes etmesi ve La Rochelle'in Fransızlara teslim olması üzerine İspanyolların gerçekleşmesini istemediği bir durum ortaya çıkmıştır. Güney Fransa'da sükûnetin sağlanması ve Protestanlar isyanlarının sona ermesi Kral XIII. Louis ile Kardinal Richelieu'ya uzun zamandır bekledikleri fırsatı gerçekleştirme imkânı sunmuştur. Tüm imkânları seferber etmeye başlayan Fransızlar, Şubat 1629'da Savoy birliklerini yenilgiye uğratarak İtalya'ya girmişlerdir. Fransızların İtalya'ya girmesi haberini alan Milano Dükü Gonzalo Cordoba da uzun zamandır devam eden Casale Kuşatmasını sona erdirmek zorunda kalmıştır (Arnold, 1994: 126). Casale'den çekilen İspanyol ordusunun yerine kaleyi kuşatan Fransızlar çok geçmeden şehri almaya muvaffak olmuşlardır. Kuzey İtalya'nın en önemli kalelerinden birinin Fransa'nın eline geçmesi İspanyolların bölgede uzun zamandır sürdürdüğü *Pax Hispanicanın* sona ermesi ve İtalya'daki üstünlüğünün bitmesi manasına gelmekteydi. Bu nedenle, İspanya Casale'yi Fransızlardan almalı ve onları İtalya'dan çıkarmalıydı.

Kuzey İtalya'nın kalbinde meydana gelen yangının bir türlü bastırılmaması ve bölgedeki en önemli kalelerden Casale'nin uzun süren kuşatmaya rağmen alınmaması İspanyolları yeni bir çözüm bulmaya itmiştir. Milano ve civarında yer alan mevcut birliklerin bölgede yer alan Fransa ordusu ile mücadele edebilecek kapasiteye sahip olmaması Madrid'de önemli bir tartışmanın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yaşanan bu tartışma halihazırda Aşağı Ülkeler'de Hollanda ile savaşıyan İspanyolların hangi cepheye ağırlık vermesi gerektiği ile alakalıdır (Parker, 1972: 257).² Madrid'de yaşanan uzun tartışmaların ardından İspanyollar stratejik olarak daha kritik konumda bulunan İtalya'ya öncelik vermeyi kararlaştırmışlardır. Alınan bu karara rağmen mevcut şartlar İspanyolları fazlasıyla zorlamaktaydı; halihazırda Hollanda ile savaşıyan, İberya'nın iç bölgelerinde yaşanan kuraklığın neden olduğu açlık ve kıtlık ile mücadele eden, yaşadığı 1627 iflası ile borçlarını ödemekte zorlanan ve daha da önemlisi, Amerika'dan gelen bir yıllık gümüşü taşıyan kraliyet filosunu Hollandalı denizci Piet Heyn'e kaptıran İspanyollar için yeni bir savaşa girmek mümkün gözüküyordu. Bunun üzerine, yeni bir savaşı getireceği maddi ve askerî yüke dayanabilme durumu olmayan İspanyollar da Aşağı Ülkeler'de devam eden savaşa ayrılan kaynakları İtalya'ya göndermeye başlamıştır (Parker, 1972: 257-258). Fakat bu durum İspanya Kralı IV. Felipe'nin başdanışmanı Olivares Dükü Gaspar de Guzman ile dönemin en önemli kumandanı Ambrogio Spinola'nın arasını açmıştır zira Spinola, Aşağı Ülkeler'de savaşıyan askerlerin ve kaynakların İtalya'ya aktarılmasının 1621 yılından beri Hollanda'ya karşı süren savaşın kontrolünün kaybedilmesi anlamına geleceğini düşünmektedir (Israel, 1997: 38-40). Spinola'nın aksine Olivares Dükü Gaspar de Guzman da monarşinin kalbinin Kuzey İtalya olduğu fikrini ortaya koymuş; dönemin önemli komutanlarından biri olan Carlos Coloma da ona destek vererek var olan mali ve askerî kaynakların buraya aktarılması gerektiğini savunmuştur (BNE. MSS/12931/1, 1629). Nihayetinde, Olivares Dükü Gaspar de Guzman ile Carlos Coloma'nın istekleri kabul edilmiş ve İspanyol birlikleri "İspanyol Yolu" vasıtasıyla Brüksel'den Milano'ya gönderilmeye başlanmıştır (Arnold, 1994: 113-130). İspanyol birliklerinin Aşağı Ülkeler'den İtalya'ya geçmeye başlaması ise Spinola'yı haklı çıkarmış ve İspanyollar adına iyi giden savaşta önemli kırılmalar yaşanmasına neden olmuştur. Birliklerin İtalya'ya gitmesinden birkaç ay sonra Hollanda birlikleri, 1629'da bölgenin en önemli askerî kalelerinden biri olan s'Hertogenbosch'u İspanyolların ellerinden alarak ilk büyük başarılarını elde etmişlerdir. Kuzey İtalya'nın küçük bir bölgesinde çıkan küçük bir kriz İspanyolları bir anda iki cephede de büyük bir felakete doğru sürüklemeye başlamıştır.

Mart 1629'da Casale'yi ele geçiren Fransa birlikleri ile İtalya'da bulunan Kral XIII. Louis ve Kardinal Richelieu, Fransa'da çıkan yeni bir ayaklanmadan ve kendilerine yönelik artan muhalefetten ötürü az bir askeri İtalya'da bırakarak ülkelerine dönmek zorunda kalmışlardır (Parrott, 2003: 93-95).³ Aynı dönemde, Fransa'nın İtalya'ya girerek Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu'na ait bir *fiefi* ele geçirmesi onların da bölgedeki soruna müdahil olmalarına neden olmuştur. Kutsal Roma Cermen İmparatoru II. Ferdinand Mayıs 1629'da Mantovalı komutanı Rambaldo Collalto önderliğinde 30 bin askeri İtalya'ya gönderme kararı almıştır (Parrott, 2003: 94). Aynı dönemde, Aşağı Ülkeler'den İtalya'ya gelen Ambrogio Spinola liderliğindeki İspanyol birlikleri de Fransızların eline geçmiş olan Casale'yi ikinci defa kuşatmıştır. Temmuz 1629'da Mantova'yı işgale gelmiş olan İmparatorluk ordusu görevini başarıyla tamamlamıştır.

²İspanya'da gerçekleşen tartışmaların detayları hakkında bakınız; Stradling, Robert. "Olivares and Origins of Franco- Spanish War, 1627-35" The English Historical Review, Sayı: 101, 1986, ss. 68-94, Guarino, Gabriel. "The Spanish Monarchy and the Challenges of the Thirty Years' War" The Ashgate Research Companion to the Thirty Years' War, Olaf Asbach & Peter Schröder (ed.). Abingdon: Routledge, 2014, ss. 53-65. Parrott, David. "The Mantuan Succession, 1627-31: A Sovereignty Dispute in Early Modern Europe" The English Historical Review, Cilt: 112, Sayı: 445, 1997, ss. 20-65.

³Fransa'da, özellikle, Kardinal Richelieu'ya Kral VIII. Louis'nin annesi Marie de Medici ile Michelle de Marillac tarafından benimsenen büyük bir muhalefet vardı. 1627'de birçok hususta olduğu gibi, Mantova Krizi her iki taraf arasında büyük bir tartışmaya neden oldu. Marie de Medici ve Michelle de Marillac İtalya'ya herhangi bir sefer düzenlenmesini istemezken, Kardinal Richelieu ve Kral VIII. Louis tam aksini düşünüyorlardı.

Lakin Mantova'nın tüm topraklarının İmparatorluk kontrolüne girmesi sorunu ortadan kaldırmamış; bilakis, var olan krizlere yenilerini eklemiştir. Asker sayısının azalmasının ardından Aşağı Ülkeler'deki kontrolü kaybeden İspanyollar bölgedeki en önemli kalelerden biri olan s' Hertogenbosch'u Eylül 1629'da Hollandalılara kaybetmişlerdir (Israel, 1998: 507). Ardından da Frederik Hendrik komutasındaki Hollanda güçleri güneye doğru geniş bir taarruz planını hayata geçirmişlerdir. Aşağı Ülkeler'deki savaş artık İspanyolların kontrolünden çıkmıştır. Diğer yandan, Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu'ndan gelen haberler de hiç iç açıcı değildir. Rambaldo Collalto önderliğinde 30 bin askerini Kuzey İtalya'ya yollamış ve kuzeyde askerî gücü önemli oranda azalmış olan Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu Temmuz 1630'da İsveç Kralı Gustavus Adolphus tarafından istila edilmeye başlanmıştır. İsveç Kralı Gustavus Adolphus tarafından Almanya'ya doğru yapılan bu hamle karşısında İmparator II. Ferdinand İtalya'ya göndermiş olduğu tüm birliklerini geri çağırarak zorunda kalmıştır (Parrott, 2003: 99).

İsveçlilerin Almanya'da hızlı bir ilerleme sağlamasının ardından İtalya'daki tüm askerlerini çeken Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu bölgede İspanyolların yeniden Fransa ile yalnız kalmasına neden olmuştur. İtalya'da siyasi ve askerî manada yalnız kalmasının yanında Casale Kuşatmasının başındaki kumandan Ambrogio Spinola'nın 25 Eylül 1630'da hayatını kaybetmesi İspanyolların tüm umutlarını yok etmiştir. Hem Spinola hem Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu olmadan İspanyolların Casale'yi alabilmesi imkânsız gözükmekteydi. İtalya'daki savaş İspanyollar için bitmiş gibiydi. Aynı şekilde, Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu için de İtalya'daki savaş çoktan bitmişti zira Ekim ayında İmparator II. Ferdinand, Fransa Kralı XIII. Louis ile görüşerek ona barış teklifinde bulunmuştu (Wilson, 2011: 4). Taraflar arasındaki birkaç gün süren görüşmelerin ardından 13 Ekim 1630'da taraflar barış konusunda anlaşmış ve Ratisbon Anlaşması'nı imzalamışlardır. Buna göre, Fransa hiçbir şekilde Kutsal Roma İmparatorluğu'na karşı bir ittifak teşebbüsünde bulunmayacağını taahhüt etmiş ve İtalya ile İsviçre arasındaki bağlantı bölgesi Grisons'da asker bulundurma hakkı elde etmiştir (Parrott, 2003: 99). Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu da Nevers Dükü Şarl'ı Mantova&Montferrat Dükü'nün sahibi Dük "I. Carlo" olarak kabul etmiştir.

Ratisbon Anlaşması ile Fransa'nın ve Kutsal Roma İmparatorluğu'nun savaşa son vermesi üzerine İspanya tek başına bu mücadeleyi daha fazla sürdürmemiştir. Ekim ayında, Fransa ordusunun da İtalya'ya girmesiyle İspanyollar bir kez daha Casale'yi alamadan geri çekilmek zorunda kalmışlardır. Ardından, İspanya da Fransa ile barış görüşmelerine başlamıştır. Nihayetinde, Nisan 1631'de Piyemonte'nin Cherasco bölgesinde iki taraf arasında imzalanan Cherasco Anlaşması ile 1628'den beri devam eden savaş sona ermiştir (Lynch, 2005: 75). Bu anlaşmaya göre, İspanyollar da Mantova&Montferrat Dükü olarak Neversli Şarl'ı kabul etmiş, Pinerolo'yu Fransızlara ve Trino ve Alba noktalarını Savoy'a bırakmıştır. Böylece, 1559 yılında imzalanan Cateau Cambresis Anlaşması'ndan sonra ilk kez Fransızlar İtalya'ya girme hakkı elde etmiş ve bölgedeki İspanyol üstünlüğü sona ermiştir. Aynı zamanda, İtalya'daki savaş için Aşağı Ülkeler'deki birlikleri buraya taşıyan İspanyollar; Wesel, Duisburg, Roermond, Limburg, Maastricht, Venlo, Helmond, Sittard, Eindhoven, Rheinberg, Orsoy ve Geldern gibi bölgeleri Hollandalılara kaptırmıştır. Diğer bir deyişle, İspanya'nın Hollanda'ya karşı girişmiş olduğu savaşı Aşağı Ülkeler'de değil; İtalya'da kaybetmiştir. İtalya'da kaybeden yalnızca İspanyollar değil; aynı zamanda, Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu da "Kuzey İstilas" ile karşı karşıya kalmış ve burada Katolik üstünlüğü yıkılarak tüm Avrupa'da dengeler bir anda değişmiştir (Wilson, 2011: 459).

5. SONUÇ

1631'de Cherasco Barışı ile sona eren "Mantova Meselesi" 30 Yıl Savaşları'nın en önemli noktalarından biridir. Yukarıda bahsedildiği üzere, İspanya ile Fransa arasında 1635'te başlayacak olan savaşın zeminini hazırlayan bu mesele, İspanya'nın yaklaşık 100 yıldır devam eden İtalya hegemonyasına son vermiş ve daha dengeli bir yapının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Zira bu dönem içerisinde, ağırlıklı olarak, İspanyol güdümünde yer alan Parma, Mantova, Urbino gibi İtalyan devletçikleri, Fransa eksenine doğru kaymaya başlamıştır. Böylece, Kuzey İtalya'da Fransa ve İspanya temel güç odakları olarak mücadelelerine devam etmişlerdir.

Bahsedilmesi gereken diğer bir unsur ise Mantova Krizi'ni başından beri idare edemeyen İspanya'nın, eskisi kadar güçlü ve dinamik olmadığını göstermiş ve Fransa'nın ve Venedik'in bölgede kendisine karşı yapmış olduğu hamlelere karşılık vermekte zorlanmış olmasıdır. Bilhassa, Milano Dükü Gonzalo Cordoba tarafından kuşatılan Casale'nin bir türlü alınamaması, Nevers Dükü Şarl ile herhangi bir temas kurmadan direkt olarak Montferrat'a saldırmak istemesi, Savoy haricinde herhangi bir İtalyan devleti ile görüşmemesi

ve Casale'ye girebilmek için herhangi bir "adil neden" gösterememeleri İspanya'nın hem bölgede hem de Avrupa'da prestijini önemli biçimde sarsmıştır. Zira ölümünden önce, Mantova Dükü Vincenzo ile toprak takası (İspanyollar Cremona'yı verip Casale'yi alacaklardı) konusunda önemli yol kat edilse de bu seçenek, ölümünden sonra hiç gündeme gelmemiştir. Çünkü İspanyollar, Nevers Dükü Şarl ile görüşmek yerine, bir an evvel, Casale'yi topraklarına katmak arzusundaydı. Mantova ile haksız şekilde yapılan bir savaşın varlığı, diğer İtalyan devletlerinin kendilerini tehdit altında görmeleri için yeterince güçlü bir neden olmuştur. Kısacası, İspanyollar, meseleyi yeterince incelemeyen hızlı bir karar vermiş ve bir fiyasko ile karşılaşmışlardır. Mantova Krizi dâhilinde bahsedilmesi gereken üçüncü nokta ise 1627'ye kadar oldukça iyi giden İspanya-Birleşik Eyaletler Savaşı'nın kaderinin İtalya'ya bağlı olmasıydı. 1629'da İtalya'da savaşın kötü gitmesi üzerine, Aşağı Ülkeler yerine, İtalya'ya öncelik verilmesi kararlaştırılmıştır. Bunun üzerine, Aşağı Ülkeler'de bulunan Spinola'nın muhalefetine karşın, bölgedeki askerlerin ve gönderilecek paranın yeni adresi Kuzey İtalya olmuştur. Bu durumun farkında olan Frederick Hendrik'in komutasında Hollandalılar bölgede büyük bir genişleme sağlamışlardır. Nitekim Hollandalıların ilk büyük askerî başarılarını 1629'da s'Hertogenbosch'da kazanmaları azalmaya başlayan İspanyol askerlerinin yarattığı savunma zafiyeti ile ilgiliydi. Bu zafiyetten faydalanan Hollandalılar İspanyollara karşı giriştiği büyük bir taarruz hareketi ile Maastricht, Roermond, Eindhoven, Wesel, Venlo, Helmond, Sittard, Limburg ve Rheinberg gibi birçok noktayı ele geçirmişlerdir. Hollandalılar için savaşın sürmesi daha fazla toprak anlamına geldiğinden artık İspanyollar ile anlaşmaları da pek mümkün değildi. İspanyollar çok uğraşa da hem İtalya'da hem de Aşağı Ülkeler'de savaşları kaybetmişlerdir.

Dikkat çekilmesi gereken son husus ise Mantova&Monferrat'ı İspanyollar için önemli kılan İspanyol Yolu'nun geleceği ile ilgiliydi. 1635'te Mantova&Monferrat Dükü I. Carlo, Fransa ve Protestanlar ile ortak hareket ederek, İtalya'daki İspanyol Yolu'nun tek geçiş noktası olan Valtellina'yı işgal etmiştir. İspanyollar kuzeye gidebilmek için 70 yıldır kullandıkları karayolu güzergâhını bırakmak zorundaydı. 1639'da da İspanyolların *Inebahtı* faciası olarak nitelendirilebilecek Downs Savaşı'nın meydana gelme nedeni tam da bu hususla alakalıydı. Aşağı Ülkeler'de yer alan İspanya ordusuna yardım etmesi için -normalde İspanyol Yolu'ndan gönderilmesi gereken- gönderilen askerlerin ve paranın bölgeye ulaşabilmesi adına, Antonio de Oquendo komutasında yola çıkan İspanyol donanması Manş Denizi'nde Birleşik Eyaletler donanması karşısında adeta dağılmıştır. "İspanyol Yolu"nun desteği olmadan kuzeyde bir savaşı devam ettirmek imkânsız olduğundan Mantova Meselesi, Kral II. Felipe'nin hayalini kurduğu *Cihan İmparatorluğu* düşüncesinin İspanyollar için ulaşılamaz bir hedef olduğunu acı bir biçimde göstermiştir. Diğer bir deyişle, kısa bir süre içerisinde uluslararası bir mesele haline gelen *Mantova Meselesi* İspanyollar ve İspanyol tarihi için *el granviraje*⁴ olmuştur (Stradling 1990: 769).

KAYNAKÇA

- Alvariño, A. Á.-O. (2006). Milan: From the Empire to the Spanish Monarchy. T. D. Marino içinde, *Spain in Italy: Politics, Society, and Religion 1500-1700*. Leiden: Brill.
- Arnold, T. F. (1994). Gonzaga Fortifications and the Mantuan Succession Crisis of 1613-1631. *Mediterranean Studies*(4), 113-130.
- Bercusson, S. J. (2009). Gift-giving, consumption and the female court in sixteenth-century Italy. Londra: Queen Mary College, University of London.
- Black, J. (2002). *European Warfare, 1494-1660*. Londra: Routledge.
- Céspedes y Meneses, G. d. (1631). *Primera parte de la historia de D. Felipe el III., rey de las espanas*. Madrid: Imprimio Pedro Craesbeeck.
- Circolo Culturale I Marchesi del Monferrato. (2010). Margherita Paleologo (1510-2010): Duchessa di Mantova e di Monferrato. (R. Maestri, Dü.) Alessandria: Circolo Culturale I Marchesi del Monferrato.
- Cooper, J. P. (1970). *The Decline of Spain and the Thirty Years War, 1609-48/49*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dumont, J. (1728). *Corps universel diplomatique du droit des gens* (Cilt 4). Amsterdam: Chez P.Brunel.
- Elliott, J. (1984). *The Revolt of Catalans*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Elliott, J. (1990). *Imperial Spain 1469-1716*. Londra: Penguin Books.

⁴İsp. Kırılma noktası.

- Elliott, J. H. (1986). *The Count-Duke of Olivares: The Statesman in an Age of Decline*. New Haven: Yale University Press.
- Frigo, D. (2000). *Politics and Diplomacy in Early Modern Italy: The Structure of Diplomatic Practice, 1450–1800*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Guarino, G. (2014). The Spanish Monarchy and the Challenges of the Thirty Years' War. O. A. Schröder içinde, *The Ashgate Research Companion to the Thirty Years' War* (s. 53-65). Abingdon: Routledge.
- Israel, J. (1977). A Conflict of Empires: Spain and The Netherlands 1618–1648. *Past & Present*, 76(1), 34–74.
- Israel, J. (1998). *The Dutch Republic: Its Rise, Greatness, and Fall 1477-1806*. Oxford: Clarendon Press.
- Israel, J. I. (1997). Garrisons and Empire: Spain's Strongholds in North-West Germany, 1589-1659. J. I. Israel içinde, *Conflicts of Empires: Spain, the Low Countries and the Struggle for World Supremacy, 1585-1713*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kalkan, M. T. (2020). Yeniçağ İspanyol Düşünürlerinin Gözünden İspanya'nın Gerilemesi (1600-1640). Ankara: Hacettepe Üniversitesi: Fen Edebiyat Fakültesi.
- Leon, F. (2004). Spanish Military Power and the Military Revolution. G. Mortimer içinde, *Early Modern Military History, 1450–1815*. New York: Palgrave.
- Lynch, J. (2005). *Historia de Espana: Edad Moderna Crisis y Recuperación, 1598-1808*. Madrid: Critica.
- Machiavelli, N. (1961). *Il Principe*. Torino: Einaudi.
- Marino, J. (2002). *Early Modern Italy 1550- 1796*. Oxford: Oxford University Press.
- Marino, T. D. (2006). *Spain in Italy: Politics, Society, and Religion 1500-1700*. (T. D. Marino, Dü.) Leiden: Brill.
- Parker, G. (1972). *The Army of Flanders and the Spanish Road, 1567-1659. The logistics of Spanish Victory and Defeat in the Low Countries' Wars*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Parker, G. (1979). *Europe in Crisis 1598-1648*. New York: Cornell University Press.
- Parker, G. (2002). *Success Is Never Final*. New York: Basic Books.
- Parrott, D. (1997). The Mantuan Succession, 1627–31: A Sovereignty Dispute in Early Modern Europe. *The English Historical Review*, 112(445), 20-65.
- Parrott, D. (2003). *Richelieu's Army: War, Government and Society in France, 1624-1642*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Quazza, R. (1922). *Mantova e Monferrato nella politica europea all vigilia della guerra per la successione (1624-1627)*. Mantova: Casa Editrice G. Mondovi.
- Rohan, H. d. (1788). *Campagne du duc de Rohan dans la Valteline en 1635, précédée d'un discours sur la guerre des montagnes*. Amsterdam: Chez Didot.
- Stradling, R. (1986). Olivares and Origins of Franco- Spanish War, 1627-35. *The English Historical Review*(101), 68-94.
- Stradling, R. (1990). Prelude to Disaster; The Precipitation of the War of the Mantuan Succession, 1627–29. *The Historical Journal*, 33(4).
- Visceglia, M. A. (2001). Il viaggio cerimoniale di Cado V dopo Tunisi. J. M. Millán (Dü.), *Carlos V y la quiebra del humanismo político en Europa (1530-1558)*. içinde Madrid: Sociedad Estatal para la Conmemoración de los Centenarios de Felipe II y Carlos V.
- Wilson, P. (2011). *Europe's Tragedy: A History of the Thirty Years War*. Cambridge: Belknap Press: An Imprint of Harvard University Press.
- Wilson, P. (2011). *Mantuan Succession, War of the (1628–1631)*. Wiley-Blackwell.
- Zschokke, E. (1830). *Istoria della Svizzera pel popolo svizzero* (Cilt 2). Lugano: Rouggia.